

5. februāris

Svētā

Agate

(235–251)

jaunava un mocekle
piemiņas diena 5. februārī

Leģendām apvīts svētums Etnas pakājē

Svētā Agate ir viena no kristiešu visvairāk godinātajām sievietēm. Arī mūsdienās daudzi zina par svētās Agates maizīti, kas pasargā no ugunsgrēka, bet ne visi zina, kas ir bijusi šī svētā un kādi ir viņas nopelni.

Svētā Agate dzīvoja 3. gadsimtā, tāpēc līdz mūsdienām ir saglabājušies tikai nedaudzi dokumenti, kas vēsti par viņas dzīvi. Galvenais informācijas avots ir mocīšanas akti. Pirmajos gadsimtos bija paradums aprakstīt mocekļu nāvi. Svētās Agates mocību apraksta noraksts veikts 5. gadsimtā, tāpēc jādomā, ka liecībai par viņas dzīvi un nāvi, kuras pamatā ir autentiski notikumi, pievienotas tautas leģendas.

Agate dzimusi ap 235. gadu aristokrātiskā, bagātā kristiešu ģimenē, kura dzīvoja Sicīlijas pilsētā Katānijā, kas atrodas Eiropas visaugstākā vulkāna Etnas pakājē. Kristību brīdī meitenei deva vārdu „Agate”, kas etimoloģiski nozīmē „labi piedzimis, ir no aristokrātiskas ģimenes”. Dievbijīgi vecāki meitā ieaudzināja ticību Kristum un mīlestību pret Viņu. Pieaugusi Agate solīja dzīvot jaunavībā un deva šķīstības solījumu.

Agate dzīvoja šķīstu un svētu dzīvi, kalpojot Dievam, turklāt, kā stāsta leģenda, bija neparasti skaista, tāpēc daudzi vīrieši vēlējas iegūt viņas roku. Agates skaistums piesaistīja arī romiešu prefekta Kvintiāna uzmanību. Viņš iekāroja ne vien meiteni, bet arī viņas mantojumu. Kvintiāns bija zemas kārtas cilvēks, ļoti izvirtis, mantkārigs un nelietīgs. Kad Agate uzzināja par prefekta nodomiem, viņa aizbēga un paslēpās. Bet Kvintiāns izsludināja atlīdzību par Agates atrašanu. Viņas slēptuvi atklāja un meiteni atveda pie Kvintiāna.

No 249. līdz 251. gadam notika visnežēlīgākās kristiešu vajāšanas. 249. gadā imperators Decijs izdeva dekrētu par kristiešu vajāšanu, jo, lai stiprinātu impēriju, viņš vēlējas atjaunot pagānismu. Saskaņā ar Decija pavēli visiem pilsoņiem bija jāapliecina lojalitāte valdībai, komisijas priekšā upurējot pagānu dieviem. Tie, kas upurēja, saņēma īpašas apliecības, bet tie, kas izvairījās, tika sodīti – ieslodzīti cietumā, mocīti, sadedzināti, izsūtīti utt. Sicīlijā par šī dekrēta īstenošanu atbildīgs bija prefekts Kvintiāns.

Tā kā Agate bija nolēmusi savu dzīvi veltīt Dievam un dzīvot jaunavībā, viņa atteicās no Kvintiāna piedāvājuma. Prefekts nojauta, ka atteikums ir saistīts ar Agates

ticību, un nolēma izmantot savu varu, lai piespiestu viņu atteikties no kristietības un mainīt savu lēmumu attiecībā uz precībām.

Leģenda stāsta, ka Kvintiāns Agati uz trīsdesmit dienām nodevis kādas izlaidīgas sievietes aprūpē. Šai sievietei bijušas deviņas meitas – tādas pašas kā viņu māte. Sievietes centās jaunavu pārliecināt pieņemt prefekta piedāvājumu, brīžiem viņai solot laicīgus labumus un slavu, brīžiem biedējot ar ārkārtīgi lielām ciešanām un sāpēm. Agate atbildēja: „*Manas drosmes un domu balsts ir klīns, kas ir Jēzus Kristus, tāpēc nekādas ciešanas mani nepiespiedīs mainīt savu lēmumu. Jūsu vārdi ir kā vējš, jūsu solījumi – kā lietus, un jūsu draudi – kā upe, kas aizplūst.*” Viņa nemītīgi lūdzās un arvien vairāk ilgojās būt pie Jēzus Kristus. Kad sieviete redzēja, ka nekas nespēj mainīt Agates nostāju, viņa devās pie Kvintiāna un teica: „Drīzāk akmens kļūs mīksts un dzelzs pārvērtīsies svinā, nekā viņa atteiksies no kristīgās ticības. Es un manas meitas dienu un nakti centāmieš ietekmēt viņas lēmumu. Solījām tavā vārdā zelta drēbes, mājas, zemes, pilsētas, kalpotājus un daudz ko citu, bet tas viss viņai neko nenozīmē.”

Kad Kvintiāns to dzirdēja, viņš Agati sauca tiesas priekšā un lika viņai upurēt pagānu dieviem. Agate atbildēja: „*Tie nav dievi, bet launie garī, kas kā elki veidoti no marmora un koka.*” Pārvaldnieks viņai draudēja: „*Izvēlies – vai nu tu upurēsi mūsu dieviem, vai arī cietīsi sāpes un mokas.*” Bet Agates ticība bija nelokāma. Viņa teica: „*Kvintiān, tu man soli dzīvi pārpilnībā, ja atteikšos no Jēzus, bet tu nezini, ka neko citu es tik ļoti neilgojos gūt kā dzīvi Jēzū. Nedomā, ka ar draudiem mani nobiedēsi, jo es tieši ilgojos nomirt, lai būtu vienota ar savu Glābēju!*” Tad Kvintiāns ieslodzīja Agati tumšā cietumā, bet viņa turp devās priecīgi, it kā būtu ielūgta uz kāzām.

No rīta pārvaldnieks atkal veda meiteni tiesas priekšā un piedāvāja atteikties no Kristus, lai tā sevi pasargātu no mocībām. Agate viņam atbildēja: „*Es izvēlos pielūgt To, kas ir radījis debesis un zemi, nevis degt elles ugunīs, tāpēc ka esmu baidījiesies no mocībām.*” Kad visi mēģinājumi izrādījās veltīgi, prefekts Kvintiāns Agati notiesāja, liekot viņu šautīt un dedzināt ar nokaitētu dzelzi. Kad arī tas nenesa cerētos panākumus, Kvintiāns lika viņai ar nokaitētām stangām noraut krūtis. Sakropļotu Agati ieslodzīja cietumā. Tika aizliegts viņu apmeklēt un ārstēt, dot ēst un dzert. Mocekli paredzēja drīzu nāvi.

Agate, ciešot neizsakāmas sāpes, slavēja Dievu. Pusnaktī cietumā pēkšņi atspīdējusi spoža gaisma, un Agates priekšā nostājies vīrietis, kam rokās bija mazs bērns ar lāpu. Agate viņu nepazina. Tas bijis apustulis Pēteris. Viņš Agatei teicis: „Meita, kādas briesmīgas mocības tu

esi izcietusi, pat krūtīs tev ir norautas. To redzot un jūtot žēlumu, esmu atnācis tevi izārstēt." Agate domājusi, ka tas ir ārsts, tāpēc atbildējusi: „Manai miesai nekādas zāles jau vairs nav vajadzīgas; paldies tev, godīgais tēvs, ka šeit pie manis atnāci, bet mani neviens cilvēks vairs neizdziedinās." Tad Pēteris viņai teicis: „Kāpēc tu negribi, lai tevi ārstē, mana meita?" „Mans ārsts ir Kungs Jēzus, kas, ja vēlas, ar vienu vārdu var mani izdziedināt." Pēteris, redzot tik lielu ticību, atzinies, kas viņš ir, un smaidot teicis: „Mani atsūtīja Jēzus – es esmu apustulis un Viņa sūtnis. Bet tagad skaties, kā Viņš tevi ir jau izdziedinājis." To sacījis, apustulis pazudis, bet Agate atklājusi, ka visas brūces ir sadzijušas un viņa ir pilnīgi vesela. Agate no-metās ceļos un pateicās Kristum: „Paldies Tev, Kungs Jēzu Kristu, ka uzlūkoji mani un atsūtīji pie manis savu apustuli, svēto Pēteri, kas mani stiprināja un atjaunoja manu miesu." Tad visu cietumu piepildīja spoža gaisma. Pārbiedētie cietuma sargi aizbēga, atstājot durvis atvērtas. Daudzi kristieši tad atguva brīvību, taču Agate iespēju bēgt neizmantoja. Viņa palika cietumā, jo karsti vēlējās atdot savu dzīvību par Kristu.

Kad no rīta prefekts izdzirdēja, kas naktī noticis, viņš lika Agati atvest. Tirgus laukumā bija sapulcējies ļaužu pūlis. Kvintiāns atkal pavēlēja Agatei upurēt pagānu dieviem, bet viņa atbildēja: „Cik gan neapdomīga ir tava pavēle! Vai tiešām tu domā, ka es noliegšu Viņu, kas dziedināja manas brūces?" Kvintiāna draugi Silviāns un Falkonijs viņam ieteica Agati sodīt, uzliekot uz sakarsētām oglēm un lauskām. Kad tika atsākta Agates mocīšana, pilsētā sākās zemestrīce, kuras laikā bojā gāja daudzi pagāni. Daļa tirgus laukuma mūra sabruka un nosita Silviānu un Falkoniju. Pārbiedētie ļaudis, saprotot, ka zemestrīce ir zīme no Debesīm, protestēdami vērsās pret Kvintiānu, pieprasot mocekli atbrīvot. Kvintiāns izbijies pavēlēja Agati ieslodzīt, bet pats aizbēga no pilsētas.

No jauna ieslodzīta cietumā, Agate salika rokas, pacēla tās uz debesīm un teica: „Kungs Dievs, Jēzu Kristu, Tu mani esi radījis un sargājis visu manu mūžu, ar saknēm Tu izņēmi no manas sirds mūlestību pret visu pasaulīgo un devi man pacietību izturēt šīs mokas. Pieņem tagad manu garu!" To pateikusi, viņa nomira. Kristieši ar lielu cieņu aiznesa mirušo uz drošu vietu ārpus pilsētas. Uz svētās Agates kapa ir uzraksts: „Svētai piemiņai, Dieva slavai un dzimtenes glābšanai."

Jau tūlīt pēc svētās Agates nāves kristieši sāka godināt viņas kapavietu, lūdzot svētās aizbildniecību. Gadu pēc jaunavas nāves sākās Etnas vulkāna izvirdums, un verdošā lava apdraudēja pilsētu. Svēto dzīves aprakstos Pēteris Skarga raksta: „Liesmas kā upe plūda uz pilsētu .. , bet akmeņi kā uguns lodes krita lejā." Katānijas pilsētas iedzīvotāji lūdza svēto Agati palīdzēt.

Pilsētas iedzīvotāji devās procesijā pa Katānijas ielām un nesa svētās Agates plīvuru, kuru bija paņēmuši no viņas kapa. Vulkāna izvirduma laikā ticīgi bija pamanījuši, ka svētās Agates plīvurs nedeg, tāpēc viņi to turēja tajā pusē, no kuras plūda lava, lai tā aizsargātu pilsētu. Lavas straume tiešām mainīja virzienu, un pilsēta tika pasargāta. Kopš tā laika 5. februārī – svētās Agates piemiņas dienā – Katānijas iedzīvotāji dodas procesijā ar viņas relikvijām pa visu pilsētu.

Svēto Agati jau drīz pēc viņas nāves īpaši godināja ne tikai Sicīlijā, bet visur, kur vien kristieši dzīvoja. Romā vien viņas godam ir uzceltas trīs baznīcas: pāvests Simmahs 5. gadsimtā svētās Agates godam uzcēla skaistu baziliku pie Aurēlija ceļa, 593. gadā dievnamu viņas godam Romā uzcēla pāvests Gregors Lielais, bet Gregors II 8. gadsimtā uzcēla trešo baznīcu. Tomēr galvenā viņas kulta vieta atrodas dzimtajā Katānijā. Tur arī glabājas svētās Agates relikvijas, tostarp plīvurs, pateicoties kuram, kā liecina dokumenti, Katānija ne reizi vien ir pasargāta no iznīcības, kā arī notikušas daudzas izdziedināšanas. Viduslaikos svēto Agati sāka godināt kā svēto, kas sargā no uguns. Tāpat viņa bija aizbildne to profesiju pārstāvjiem, kas nodarbojās ar metālapstrādi, un pie viņas pēc palīdzības vērsās sievietes ar dažādām slimībām, īpaši tad, ja sāpēja krūtīs.

Kristīgajā mākslā un ikonogrāfijā svētā Agate visbiežāk attēlota ar ievainotām krūtīm. Reizēm viņa attēlota ar palmas zaru – mocekļa simbolu – un paplāti, uz kuras ir viņas krūtīs, kuras pārpratuma dēļ nereti uzskatītas par diviem maizes klaipīņiem. Svētās Agates atribūti mākslā ir knaibles vai šķēres, plīvurs, grāmata, lāpa, spainis ar oglēm, degoša māja, maize, kā arī kronis rokās vai ziloņkauls – šķīstības, nevainības un morāla spēka simbols.

Joprojām 5. februārī, svētās Agates piemiņas dienā, svētiņot maizi, sāli un ūdeni, Baznīca lūdz, lai Jēzus Kristus, dzīvā Maize, kas nākusi no Debesīm, svētās Agates aizbildniecības dēļ svētītu šīs veltes, lai tās sargātu mūs un mūsu mājas no ugunsgrēka un citām nelaimēm.

Svētajā Misē, kas tiek svinēta svētās godam, mēs lūdzam, lai svētā Agate izlūdz Dieva žēlsirdību savu ciešanu un šķīstās, Kungam vēltītās dzīves nopelnu dēļ. Svētās Mises lasījumi svētās Agates dienā atgādina, ka *Dievs izvēlējās to, kas ir vājš, lai pazemotu varenos* (1 Kor 1, 26-31). Mēs esam glābti Jēzus Kristus dēļ, kas ir mūsu gudrība, taisnīgums, svētums un izpirkuma maksa. Evaņģēlijs (Lk 9, 23-26) mūs aicina ik dienas ņemt savu krustu un sekot Kristum. Jo, kas savu dzīvi zaudē Kristus dēļ, tas to atgūst un iemanto mūžīgo pestīšanu.

Materiālu sagatavojusi Ingrida Puce

Avots:

Cilvēki Kalnā : svinot Ticības gadu, Mieram tuvu ikmēneša žurnāls par svētajiem. - Nr.3 (2012) - Rīga : KALA Raksti, 2012., 8.- 10. lpp.